

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA POLSKIEGO

(zakres podstawowy i rozszerzony)

Zakres wymagań

Wymagania podstawowe odpowiadają ocenom: **dopuszczający** i **dostateczny**

Wymagania ponadpodstawowe odpowiadają ocenom: **dobry** i **bardzo dobry oraz celujący**.

Stopień **niedostateczny** dostaje uczeń, który nie spełnia wymagań podstawowych w stopniu stanowiącym minimalny próg zaliczenia – odpowiadający ocenie dopuszczający.

Stopień **celujący** otrzymuje uczeń spełniający wymagania podstawowe i ponadpodstawowe, a także mający wyższe, ponadprogramowe umiejętności lub wiadomości.

Wymagania mają charakter hierarchiczny i kumulatywny. Spełnienie wymagań ponadpodstawowych zakłada uprzednie spełnienie wymagań podstawowych. Uczeń otrzymujący ocenę celujący – spełniać musi całkowicie wymagania podstawowe i ponadpodstawowe oraz poza nie wykraczać.

WYMAGANIA

W zakresie wiedzy o literaturze (kulturze) i języku

dopuszczający

Uczeń zna (potrafi określić):

- ramy chronologiczne epok
- treść utworów literackich z listy lektur
- główne cechy literatury omawianych epok oraz główne hasła i pojęcia niezbędne dla zrozumienia twórczości tych okresów
- główne cechy gatunków literackich
- ideały osobowe, typy bohaterów literackich poszczególnych epok
- podstawowe prądy, kierunki literackie
- podstawowe pojęcia z zakresu poetyki i teorii literatury (np. narracja, mowa zależna, komizm, tragizm, monolog wewnętrzny, ironia, patos, groteska)
- podstawowe pojęcia z nauki o języku

dostateczny - uczeń potrafi to, co na ocenę *dopuszczający*, ponadto:

uczeń zna (potrafi określić):

- główne fakty dotyczące życia najwybitniejszych pisarzy polskich i cechy ich twórczości
- konteksty omawianych tekstów (np. biograficzny, historyczny, filozoficzny)
- związki omawianych epok z wcześniejszymi
- pojęcie tradycji literackiej i podstawowe wyznaczniki tych tradycji (np. staropolskiej, romantycznej, awangardowej)
- przykłady omawianych zagadnień z zakresu nauki o języku
- podstawowe motywy literackie
-

dobry - uczeń potrafi to, co na ocenę *dostateczny*, ponadto:

uczeń zna (potrafi określić):

- w szerszym zakresie konteksty omawianych tekstów (np. biograficzny, historyczny, filozoficzny)
- pojęcia związane z kulturą epoki, terminologię historycznoliteracką
- znaczenie motywów, symboli w omawianych utworach
- ewolucję bohaterów literackich danej epoki
- różnice między ideałami omawianych epok
- cechy gatunków literackich (odwołuje się do tekstów)
- funkcje omawianych zjawisk językowych w tekstach

bardzo dobry - uczeń potrafi to, co na ocenę *dobry*, ponadto:

uczeń zna (potrafi określić):

- funkcje motywów, symboli w omawianych utworach
- cechy stylów poszczególnych epok
- potrafi rozpoznawać i stosować w praktyce poznane elementy wiedzy o języku
- wartości niesione przez różne tradycje literackie

celujący - uczeń potrafi to, co na ocenę *bardzo dobry*, ponadto:

- umie formułować problemy i samodzielnie dokonywać analizy nowych zjawisk
- funkcjonalnie wykorzystuje treści zawarte w programie, zdobyte w wyniku własnych poszukiwań
- wykazuje się szczególną znajomością treści i problematyki tekstów kultury zawartych w programie

W zakresie czytania (analizy i interpretacji) tekstów literackich

dopuszczający

Uczeń :

- czyta utwory literackie ze zrozumieniem ich przesłania (tzn. rozumie znaczenia słów, związków frazeologicznych, zdań, fragmentów – na poziomie dosłownym i przenośnym, symbolicznym lub parabolicznym);
- rozpoznaje treści dosłowne i ukryte dzieła;
- swoimi słowami opowiada (streszcza, parafrazuje) czytany utwór;
- określa tematykę, wątki i motywy; opisuje główne wydarzenia i bohaterów;
- nazywa wartości i postawy obecne w utworze;
- wykorzystuje konteksty do interpretacji utworu:
 - znajduje informacje o autorze i okolicznościach napisania dzieła,
 - w czytanych utworach odnajduje echa poglądów filozoficznych,
 - dostrzega w utworze najważniejsze wartości charakterystyczne dla epoki;

w zakresie analizy i interpretacji tekstu poetyckiego:

- formułuje hipotezy interpretacyjne i podejmuje próbę uzasadnienia ich na podstawie analizy;
- określa podmiot liryczny i adresata utworu lirycznego;
- wyjaśnia tytuł utworu;
- określa styl i nastrój wiersza;
- rozpoznaje rodzaj liryki, gatunek literacki i kompozycję utworu;
- wskazuje występujące w omawianych utworach środki stylistyczne (porównania, powtórzenia, metafory, antytezy itp.) i próbuje określać ich funkcję;

w zakresie interpretacji, analizy fragmentu prozy:

- dokonuje wstępnego rozpoznania fragmentu;
- określa jego główną myśl, temat;
- formułuje wnioski na temat bohatera wynikające ze sposobu jego kreacji w tekście;

w zakresie interpretacji, analizy fragmentu dramatu:

- umiejscawia fragment w całości dzieła;
- dokonuje analizy postaci dramatycznej;

dostateczny - uczeń potrafi to, co na ocenę *dopuszczający*, ponadto:

- inspirowany czytаныmi utworami stawia pytania dotyczące ludzkiej egzystencji, problemów filozoficznych itp.;
- dostrzega najistotniejsze sensory w utworze i skupia się na nich;
- rozpoznaje podstawową funkcję dzieła (np. dydaktyczno- moralizatorską);
- podejmuje próbę odczytania obrazu, rzeźby, dzieła architektury w kontekście epoki, z której pochodzą;

- wykorzystuje konteksty do interpretacji utworu:
 - wskazuje przybliżony czas powstania dzieła,
 - dostrzega powiązania utworów z historią Polski i Europy,
 - w czytanych utworach odnajduje podstawowe elementy poglądów filozoficznych,
 - dostrzega obecność toposów antycznych i biblijnych oraz inne nawiązania kulturowe;

w zakresie analizy i interpretacji tekstu poetyckiego:

- formułuje wnioski interpretacyjne i uzasadnia je na podstawie analizy;
- wskazuje występujące w omawianych utworach środki stylistyczne (porównania, powtórzenia, metafory, antytezy itp.) i określa ich funkcję;
- wskazuje w wierszach stylizację i określa jej funkcję;

w zakresie interpretacji, analizy fragmentu prozy:

- określa narratora;
- określa elementy świata przedstawionego;
- wskazuje różnice między prawdą historyczną i fikcją literacką;

w zakresie interpretacji, analizy fragmentu dramatu:

- dokonuje szczegółowej analizy postaci dramatycznej;
- określa formy podawcze w dramacie;
- określa przestrzeń i czas;

dobry - uczeń potrafi to, co na ocenę *dostateczny*, ponadto:

- w czytanych utworach rozpoznaje elementy kierunków filozoficznych i wskazuje ich wyróżniki;
- dostrzega dialogowość kultury;
- interpretuje dzieła sztuki reprezentujące różne style i konwencje;
- dostrzega strukturę artystyczną dzieła;
- rozpoznaje podstawowe wyróżniki kodu innych niż literackie dziedzin sztuki w zakresie niezbędnym do odbioru dzieł (np. plastycznych, teatralnych, filmowych);

w zakresie analizy i interpretacji tekstu poetyckiego:

- samodzielnie interpretuje wiersz na podstawie jego analizy;
- interpretuje wiersz, sytuując go w różnych kontekstach (np. historycznym, kulturowym, literackim);
- dostrzega wartości stylistyczne środków językowych (zwłaszcza słownikowych, słotwórczych i frazeologicznych) występujących w wierszu;

w zakresie interpretacji, analizy fragmentu prozy:

- określa sytuację narratora, rodzaj oraz horyzont narracji;

- charakteryzuje elementy świata przedstawionego w sposób ukierunkowany;
- odczytuje metaforyczne sensy zawarte w tekście;

w zakresie interpretacji, analizy fragmentu dramatu:

- określa poetykę fragmentu dramatu;
- określa cechy kreacji przestrzeni;
- obok płaszczyzny dosłownej rozpoznaje i wyjaśnia uniwersalne, ukryte treści w utworze;

bardzo dobry - uczeń potrafi to, co na ocenę *dobry*, ponadto:

- określa funkcję występujących w dziele tematów, toposów, motywów;
- na podstawie czytanych utworów określa funkcję toposów antycznych i biblijnych w kulturze współczesnej;
- wyjaśnia w pogłębiony sposób zagadnienia filozoficzne, psychologiczne, społeczne występujące w utworze (odwołuje się do stosownych tekstów);

w zakresie analizy i interpretacji tekstu poetyckiego:

- samodzielnie interpretuje czytane wiersze, odwołując się zarówno do ich treści, jak i poetyki;
- rozpoznaje znaki tradycji (judaistycznej, antycznej, chrześcijańskiej, staropolskiej, romantycznej itp.);

w zakresie interpretacji, analizy fragmentu prozy:

- umieszcza fragment w konwencji i określa jej wyróżniki;
- określa konstrukcję czasu umiejętnie interpretuje skomplikowane metaforyczne sensy zawarte w tekście;

w zakresie interpretacji, analizy fragmentu dramatu:

- umieszcza dramat w określonej konwencji;
- określa funkcję kreacji przestrzeni;
- określa występujące w tekście kategorie estetyczne;

celujący (wspólnie dla wszystkich trzech obszarów umiejętności) – uczeń spełnia wymagania na ocenę *bardzo dobry*, ponadto:

- oryginalnie i w twórczy sposób analizuje i interpretuje teksty kultury
- stawia hipotezy badawcze, korzystając ze zdobytej wiedzy
- stawia tezy interpretacyjne, wchodząc w dialog z innymi badaczami tekstu

W zakresie tworzenia wypowiedzi pisemnych

dopuszczający

Uczeń:

- pisze dłuższy tekst, przestrzegając podstawowych zasad organizacji poznanych form wypowiedzi, a zwłaszcza: rozprawki, recenzji, referatu, interpretacji utworu literackiego lub jego fragmentu, sprawozdania;
- pisze dłuższą wypowiedź wynikającą z analizy i interpretacji: wiersza, fragmentu prozy, dramatu;
- styl wypowiedzi jest zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; wystarczająca leksyka
- język wypowiedzi jest komunikatywny, mimo uchybień składniowych, fleksyjnych i błędów leksykalnych
- zapis wypowiedzi odznacza się poprawną ortografią (nieliczne błędy różnego stopnia) i na ogół poprawną interpunkcją;
- redaguje noty biograficzne wskazanych postaci (np. filozofów greckich, twórców renesansowych, współczesnych pisarzy i poetów);
- samodzielnie sporządza przejrzyste notatki z lekcji i pracy własnej;
- stosuje podstawowe terminy z historii literatury, poetyki, teorii literatury i nauki o języku (a także niektóre najważniejsze terminy z zakresu sztuk pięknych);
- wykazuje się podstawową wiedzą o omawianych utworach, tekstach, gatunkach literackich, zjawiskach kulturowych etc.

dostateczny - uczeń potrafi to, co na ocenę *dopuszczający*, ponadto:

- planuje formę i kompozycję wypowiedzi zgodnie z jej celem
- komponuje i wygłasza przemówienie
- dostosowuje formę do tematu wypowiedzi
- doskonali język, styl, kompozycję;
- poprawia błędy językowe i stylistyczne;
- zachowuje procedurę pisania pracy na temat literatury i kultury: gromadzi i selekcjonuje materiał, hierarchizuje argumenty, formułuje hipotezy i wnioski;
- świadomie (celowo) streszcza, parafrazuje, cytuje, komentuje teksty, odróżniając te czynności od siebie;
- przekształca tekst pisany: skraca lub rozwija;
- formułuje i uzasadnia opinie;
- przedstawia (komentuje) własne przeżycia wynikające z kontaktów z literaturą i sztuką;
- pisze z dbałością o estetykę wypowiedzi;
- pisze przejrzystą, komunikatywną pracę na temat zagadnień związanych z kulturą poszczególnych epok;

dobry - uczeń potrafi to, co na ocenę *dostateczny*, a ponadto:

- opracowuje redakcyjnie tekst (wprowadza celową kolejność podawania informacji, dokonuje adiustacji tekstu, segmentuje go, wprowadza tytuły i śródtytuły, stosuje wyróżnienia graficzne);
- wprowadza w sposób celowy do swoich wypowiedzi podstawowe cechy tekstu popularnonaukowego lub publicystycznego;

- redaguje własną wypowiedź zgodnie z cechami gatunku i zamierzoną funkcją tekstu;
- pisze pracę na wskazany temat, w formie dostosowanej do tematu, o wyrazistym zamyśle kompozycyjnym;
- styl wypowiedzi jest jasny, żywy, swobodny, zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi; urozmaicona leksyka;
- język wypowiedzi jest komunikatywny, poprawna składnia, słownictwo, frazeologia i fleksja;
- zapis wypowiedzi odznacza się poprawną ortografią oraz interpunkcją;
- pisze pracę na temat poznanych utworów literackich, uwzględniając konteksty kulturowe i filozoficzne oraz powiązania literackie;
- właściwie wykorzystuje w swoich pracach pojęcia teoretycznoliterackie i kategorie estetyczne;
- wypowiada się w podstawowych formach gatunkowych jak rozprawka, recenzja, referat, interpretacja utworu poetyckiego, interpretacja porównawcza;
- sporządza konspekt, przypis, opis bibliograficzny, zestawienie bibliograficzne.

bardzo dobry- uczeń potrafi to, co na ocenę *dobry*, a ponadto:

- interpretując utwór wykorzystuje różne konteksty, swobodnie stosuje właściwą terminologię i pojęcia z zakresu poetyki historycznej ;
- stosuje celowo chwyt retoryczny oraz inne środki językowej ekspresji;
- zauważa w tekście własnym i cudzym błędy językowe, poprawia je, określa ich źródła.

Celujący – uczeń potrafi to, co na ocenę *bardzo dobry*, ponadto:

- podporządkowuje kompozycje własnemu zamysłowi interpretacyjnemu,
- skutecznie unika szablonów i schematów językowych,
- posługuje się bogatym słownictwem, stylem dostosowanym do sytuacji, o wyraźnych cechach indywidualnych,
- posługuje się bogatą terminologią (unikając pseudonaukowości).

W zakresie tworzenia wypowiedzi ustnych

dopuszczający

Uczeń:

- buduje kilkuzdaniową wypowiedź na wskazany temat – utrzymaną we właściwym stylu;
- tworzy wypowiedź stosowną i skuteczną; posługuje się polszczyzną literacką, używa językowych form grzecznościowych, unika agresywności i brutalizacji wypowiedzi;

- wybiera środki językowe (przede wszystkim leksykalne i frazeologiczne) stosowne w danej sytuacji;
- uczestniczy w dyskusji, dialogu, debacie klasowej, starając się bronić swojego stanowiska;
- poprawnie buduje argumenty;
- publicznie zabiera głos, właściwie komponując wystąpienie;
- przedstawia własne refleksje powstałe pod wpływem lektury poznanych utworów

dostateczny - uczeń potrafi to, co na ocenę *dopuszczający*, ponadto:

- wypowiada swoje oceny (np. dotyczące etycznej strony wyborów, przed jakimi stoją bohaterowie utworu, lub wartości i atrakcyjności czytanych dzieł);
- formułuje własne sądy i opinie, uzasadnia je;

dobry - uczeń potrafi to, co na ocenę *dostateczny*, ponadto:

- ujmuje swoje sądy i przemyślenia w formę dłuższej, uporządkowanej wypowiedzi;
- przedstawia zasady kultury dyskusji i je stosuje;
- wypowiada się na temat literatury i sztuki poznawanych epok w sposób komunikatywny, jasny, w miarę płynny;
- buduje wypowiedź o wyraźnie zaznaczonym punkcie wyjścia, rozwija myśli w logiczny, konsekwentny sposób, formułując wnioski;
- wygłasza krótkie referaty, wykorzystując wiadomości z podręcznika i innych źródeł;
- przestrzega zasad poprawności języka w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii i składni;

bardzo dobry - uczeń potrafi to, co na ocenę *dobry*, ponadto:

- wypowiada się w sposób płynny, komunikatywny, jasny
- wskazuje różnorodne rodzaje argumentów;
- celowo stosuje odpowiednie chwytły retoryczne;
- właściwie wykorzystuje czas przeznaczony na wypowiedź;

celujący – uczeń potrafi to, co na ocenę *bardzo dobry*, ponadto:

- prezentuje wysokie kompetencje komunikacyjne
- świadomie stosuje zasady retoryki, erystyki i funkcyjowania danego dyskursu
- wykazuje się wysokim stopniem erudycji językowej

W zakresie czytania tekstu nieliterackiego, tzn. popularnonaukowego, publicystycznego, naukowego (np. filozoficznego lub teoretycznoliterackiego):

dopuszczający:

Uczeń:

- streszcza, tworzy plan ramowy i szczegółowy;
- rozumie różne teksty i kody w przekazie kultury;
- czyta tekst ze zrozumieniem, tzn. rozumie znaczenie słów, związków frazeologicznych, zdań, akapitów, całości;
- odczytuje znaczenia dosłowne słów i słów w kontekście;
- wyodrębnia tezę (główną myśl) całego tekstu lub jego fragmentu (np. akapitu);
- odróżnia występujące w tekście informacje od opinii;
- odróżnia wstęp, rozwinięcie, zakończenie;
- rozpoznaje zasadę kompozycyjną tekstu;
- określa nadawcę i odbiorcę tekstu;

dostateczny - uczeń potrafi to, co na ocenę *dopuszczający*, a ponadto:

- wskazuje wykorzystane (przywołane) w tekście argumenty;
- określa główną funkcję tekstu;
- rozpoznaje charakterystyczne cechy języka i stylu tekstu;
- nazywa najważniejsze środki językowe występujące w tekście;
- określa cechy gatunkowe tekstu, np. eseju, recenzji, reportażu, tekstu popularnonaukowego;
- znajduje w tekście potrzebne informacje, odtwarza je i przetwarza (porządkuje, wykorzystuje do rozwiązania problemu, systematyzuje);
- dostrzega związki logiczne, czyli rozumie tok przyczynowo-skutkowy, wskazuje tezę, argumenty, kontrargumenty;
- dostrzega i rozumie cel tekstu (np. intencje nadawcy, dominującą funkcję tekstu);
- określa funkcje tytułów i podtytułów;
- rozpoznaje różnorodność form komunikatów;
- dostrzega etyczne, estetyczne i pragmatyczne aspekty czytanych tekstów; popularnonaukowych;

dobry - uczeń potrafi to, co na ocenę *dostateczny*, a ponadto:

- dostrzega związki logiczne, czyli rozumie tok przyczynowo-skutkowy, wskazuje tezę, argumenty, kontrargumenty, przykłady, wnioski, zależności między zdaniem i akapitami oraz innymi częściami tekstu;
- rozumie znaczenia wyrazów, które wskazują na tok myślowy autora, np. sygnalizują wnioskowanie, nawiązanie do poprzedniego akapitu, dygresję, powtórzenie myśli zawartych we wcześniejszym akapicie itp.;
- określa cechy stylistyczne tekstu ;
- wskazuje analogie między poszczególnymi fragmentami tekstu;
- określa funkcje czytanego tekstu i potrafi uargumentować swoją odpowiedź;

bardzo dobry - uczeń potrafi to, co na ocenę *dobry*, a ponadto:

- rozpoznaje różnorodność form i funkcji komunikatów;
- rozpoznaje retoryczne środki perswazji i środki manipulacji językowej;
- formułuje definicje terminów zastosowanych w tekście popularnonaukowym;
- stosuje przy odczytywaniu tekstów podstawowych pojęć z poetyki, teorii literatury i językoznawstwa ;

celujący – uczeń potrafi to, co na ocenę *bardzo dobry*, ponadto:

- dokonuje logicznego streszczenia analizowanego tekstu z zachowaniem odpowiedniego stopnia uogólnienia i spójności wypowiedzi
- w funkcjonalny sposób wykorzystuje zagadnienia z zakresu językoznawstwa i poetyki oraz wykonuje związane z tym zadania do tekstu nieliterackiego.

W zakresie samokształcenia

dopuszczający:

Uczeń:

- korzysta z podstawowych źródeł informacji: słowników (np. ortograficznego, poprawnej polszczyzny, języka polskiego, terminów literackich), różnych encyklopedii;
- korzysta z Internetu i innych elektronicznych źródeł informacji;
- znajduje w Internecie strony z potrzebnymi informacjami;

dostateczny - uczeń potrafi to, co na ocenę *dopuszczający*, a ponadto:

- sporządza poprawny opis bibliograficzny;
- sporządza bibliografię źródeł, z których korzystał;
- czyta ze zrozumieniem fragmenty literatury popularnonaukowej, pozycje z historii literatury;
- czyta teksty, by znaleźć potrzebne informacje;
- notuje, sporządza plan odtwórczy, konspekt wypowiedzi własnej;
- korzysta z encyklopedii i tekstów źródłowych, pogłębiając wiedzę dotyczącą wskazanego zagadnienia;
- poszukuje związków istniejących między kulturą a poczuciem własnej tożsamości

dobry - Uczeń potrafi i wykonuje to, co na ocenę *dostateczny*, a ponadto:

- integruje wiedzę z różnych obszarów polonistyki szkolnej (z zakresu historii literatury, językoznawstwa i nauki o kulturze);

bardzo dobry - uczeń potrafi i wykonuje to, co na ocenę *dobry*, a ponadto:

- korzysta z literatury fachowej, samodzielnie sporządza notatki i korzysta z nich podczas lekcji, relacjonuje swoje wiadomości pozostałym uczniom;
- korzysta z różnych rodzajów i technik gromadzenia i przekazywania informacji - dokumentów, leksykonów, encyklopedii, słowników, baz danych magnetofonowych i DVD, Internetu;

celujący – uczeń potrafi to, co na ocenę *bardzo dobry*, ponadto:

- korzysta z fachowej literatury w twórczy sposób
- formułuje własne hipotezy (w tym polemiczne) w nawiązaniu do naukowych opracowań

W zakresie nauki o języku

Dopuszczający

- objaśnia istotę znaku;
- wie, że język jest systemem znaków,
- wie, że słowa są podstawowymi nośnikami znaczeń
- wie, co to jest akt komunikacji i wymienia jego elementy,
- odróżnia od siebie teksty pełniące funkcję informatywną, impresywną i ekspresywną;
- rozumie rolę języka jako narzędzia komunikacji,
- dostrzega wagę intencji komunikacyjnej w wypowiedzi,
- dostrzega różnicę między perswazją a manipulacją,
- rozumie konieczność przestrzegania zasad etyki wypowiedzi przez uczestników aktu komunikacji,
- wymienia przykłady naruszania norm etycznych w komunikacji,
- objaśnia pojęcia *treść* i *zakres wyrazu*,
- objaśnia znaczenie najczęściej pojawiających się biblizmów, mitologizmów, sentencji, przysłów, aforyzmów,
- odróżnia od siebie synonimy, homonimy i antonimy;
- posługuje się pojęciem styl,
- wskazuje w tekście przykład wyrazu będącego zapożyczeniem,
- zna rodzaje zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie,

- wskazuje zdania wielokrotnie złożone,
- rozpoznaje formy fleksyjne wyrazów zastosowanych w tekście,
- podaje przykłady archaizmów, neologizmów,
- podaje przykład neosemantyzmu.

Dostateczny - uczeń potrafi to, co na ocenę *dopuszczający*, a ponadto:

- objaśnia, na czym polega specyfika budowy języka jako systemu znaków;
- rozpoznaje w tekście elementy aktu komunikacji językowej;
- określa dominującą w tekście funkcje wypowiedzi;
- objaśnia różnicę między perswazją a manipulacją,
- podaje genezę i objaśnia znaczenie najczęściej pojawiających się w tekstach związków frazeologicznych o pochodzeniu biblijnym i mitologicznym;
- wskazuje w tekście staropolskim archaizmy fonetyczne, leksykalne i składniowe;
- wyjaśnia zależność pomiędzy treścią a zakresem znaczeniowym wyrazu,
- wyjaśnia, na czym polega wieloznaczność (polisemia) słowa,
- rozpoznaje w tekście synonimię, homonimię, antonimię i polisemię;
- objaśnia pojęcie stylizacji,
- rozróżnia archaizację, dialektyzację, kolokwializację, stylizację środowiskową, biblijną, mitologiczną itp.
- określa funkcjonalność zastosowania wyrazów w określonej formie fleksyjnej,
- wypowiedzenia dzieli na zdania pojedyncze i złożone, określa rodzaj wypowiedzeń złożonych,
- analizuje budowę składniową wskazanego wypowiedzenia,
- określa funkcję wypowiedzeń wielokrotnie złożonych w tekście,
- wie, czym charakteryzuje się oficjalna i nieoficjalna odmiana języka polskiego,
- potrafi rozpoznać w tekście odmiany języka oficjalnego i nieoficjalnego,
- wyjaśnia związek między stylem kolokwialnym, nieoficjalną odmianą polszczyzny a gwarą młodzieżową,
- wie, co to jest cyberprzemoc,
- wymienia przykłady zachowań typowych dla cyberprzemocy,
- dostrzega zalety i zagrożenia wynikające ze zjawiska mody językowej,

Dobry - uczeń potrafi to, co na ocenę *dostateczny*, a ponadto:

- wskazuje niewerbalne środki komunikacji;
- omawia relacje pomiędzy różnymi podsystemami języka;
- przyporządkowuje charakterystyczne środki językowe poszczególnym funkcjom językowym;
- objaśnia pojęcie neosemantyzacji,
- określa, jaką funkcję w tekście spełnia określony typ stylizacji,
- dokonuje analizy strukturalnej wypowiedzeń wielokrotnie złożonych,
- wyjaśnia istotę mody językowej,
- odszukuje w tekście cechy charakterystyczne dla określonego stylu,
- określa, jaką funkcję w tekście spełnia określony typ stylizacji,
- wskazuje w tekście środki językowe służące realizacji funkcji poetyckiej,
- ocenia, czy wypowiedzi naruszają etykę wypowiedzi i etykietę językową,
- podaje przykłady słów wieloznacznych; objaśnia ich znaczenia,
- wyjaśnia na przykładach różnicę między znaczeniem dosłownym a niedosłownym,
- wykazuje się doskonałą umiejętnością tworzenia pism użytkowych.

Bardzo dobry - uczeń potrafi to, co na ocenę *dobry*, a ponadto:

- ocenia, wypowiedź pod kątem jej perswazyjności,
- jest świadomy różnic pomiędzy manipulacją a perswazją,
- - świadomie stosuje elementy określonego stylu,
- - określa celowość zastosowania określonego typu zdań w tekście.

Celujący - uczeń potrafi to, co na ocenę *bardzo dobry*, a ponadto:

- wskazuje i określa pozakomunikacyjne funkcje języka,
- konstruuje wypowiedź w określonym stylu, nadaje wypowiedzi cechy danego stylu,
- podaje przykłady innych biblizmów niż te wymienione w podręczniku, wskazuje dzieła mogące stanowić ich ilustrację,
- wyjaśnia, czemu służy naruszenie normy językowej,
- wyjaśnia pojęcie socjolektu, nowomowę i określa ich funkcję w wypowiedzi,
- wymienia socjolekty inne niż gwara młodzieżowa,
- podaje inne niż w podręczniku przykłady poznanych zjawisk z nauki o języku.

ZAKRES LEKTUROWY DLA KLAS I–IV LO

DOSTĘPNY NA STRONIE :

www.podstawaprogramowa.pl (liceum/technikum)